

UZASADNIENIE

Powód M. W. (1) pozwem z dnia 13 sierpnia 2020r. domagał się zasądzenia od pozwanej S. T. kwoty 25.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi tytułem należnego mu zachowku po zmarłym w dniu 13 sierpnia 2015r. M. W. (2). Żądanie Roszczenie wynikało z faktu otrzymania przez pozwaną od spadkodawcy darowizny nieruchomości.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że powód również otrzymał od spadkodawcy darowiznę w postaci użytkowania wieczystego innej nieruchomości, która zdaniem pozwanej w całości wyczerpuje należny mu zachówek. Nadto zgłosiła zarzut przedawnienia roszczenia, wskazując, iż pozew – złożony w ostatnim dniu wymagalności roszczenia – został zwrócony pozwanemu, a zatem nie wywołał skutków prawnych, w tym nie przerwał biegu przedawnienia przedmiotowego roszczenia.

Sąd Rejonowy w Inowrocławiu wyrokiem wstępnym z dnia 5 stycznia 2023r. uznał roszczenie powoda za usprawiedliwione co do zasady.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach natury prawnej:

W dniu 13 sierpnia 2015r. zmarł spadkodawca M. W. (2) – ojciec stron postępowania. Prawomocnym postanowieniem z dnia 23 czerwca 2022 r. Sąd Rejonowy w Inowrocławiu w sprawie o sygn. akt I Ns 156/22 stwierdził, że spadek po M. W. (2) na podstawie ustawy nabyli małżonka S. W. w 1/4 części, oraz dzieci spadkodawcy: W. P., S. T., M. W. (3) i M. W. (1) – każdy z nich w 3/16 częściach spadku.

Pozew w niniejszej sprawie został złożony do Sądu w dniu 13 sierpnia 2020r. Zarządzeniem z dnia 21 sierpnia 2020r. powód wezwany został do uzupełnienia braków formalnych pozwu oraz do uiszczenia opłaty od pozwu w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pozwu. Powód uzupełnił w ustawowym terminie braki formalne pozwu, natomiast jak ustalił pracownik sekretariatu - nie uiścił opłaty od pozwu. W konsekwencji zarządzeniem z dnia 19 października 2020r. Przewodniczący zarządził na podstawie art. 130 § 1 i § 2 k.p.c. zwrot pozwu z uwagi na nie uiszczenie opłaty sądowej od pozwu. Odpis zarządzenia został doręczony powodowi w dniu 27 października 2020r. Po ponownym sprawdzeniu w systemie księgowym stwierdzono, że powód uiścił opłatę sądową od pozwu w prawidłowej wysokości tj. 1.250,00 zł w dniu 14 września 2020r., zatem przed wydaniem zarządzenia o zwrocie pozwu. W aktach brak jest zwrotnego potwierdzenia odbioru wezwania, a korespondencja dla powoda kierowana była na jego adres do korespondencji w Wielkiej Brytanii.

Powód nie złożył zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu, natomiast pismem z dnia 10 grudnia 2020r. wniósł o zarejestrowanie sprawy pod nową sygnaturą i nie zwracanie pozwu. Zarządzeniem z dnia 05 maja 2021 r. stwierdzono prawomocność zarządzenia o zwrocie pozwu, zakreślono dotychczasową sygnaturę akt oraz zarejestrowano sprawę pod nową sygnaturą.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zawarte w aktach sprawy, które nie pozostawały ze sobą w sprzeczności, a ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy nie kwestionowała żadna ze stron niniejszego postępowania. Dokumenty, które legły u podstaw ustaleń, Sąd uznał w całości za autentyczne i wiarygodne, a żadna ze stron nie kwestionowała przedmiotowych dowodów od strony ich formy czy treści.

Następnie Sąd Rejonowy odwołał się do treści przepisu art. 318 § 1 k.p.c. zgodnie z którym sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania - zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie. W niniejszej sprawie Sąd uznał zgodnie z treścią powołanego przepisu, że celowe jest rozstrzygnięcie o zasadności żądania powoda w drodze wyroku wstępnego z uwagi na podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia.

W odniesieniu do podniesionego zarzutu przedawnienia Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 117 § 1 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. W myśl § 2 tego przepisu po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne. W myśl z art. 1007 § 2 k.c. roszczenie przeciwko osobie obowiązanej do uzupełnienia zachowku z tytułu otrzymanych od spadkodawcy zapisu windykacyjnego lub darowizny przedawnia się z upływem lat pięciu od otwarcia spadku. Stosownie zaś do treści art. 924 k.c. spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy. M. W. (2) zmarł w dniu 13 sierpnia 2015r., a więc z tym dniem rozpoczął bieg 5-letni termin przedawnienia roszczenia powoda, który upłynął z dniem 13 sierpnia 2020r. i w tej dacie pozew wpłynął do Sądu Rejonowego. Pozew nadany został z Wielkiej Brytanii (powód jako adres do korespondencji również wskazał adres brytyjski). Zarządzeniem z dnia 21 sierpnia 2020r. powód wezwany został do uzupełnienia braków formalnych pozwu oraz do uiszczenia opłaty od pozwu w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pozwu. Wskazać przy tym należy, że termin tygodniowy określono zgodnie z art. 130 § 1 k.p.c., nie zakreślając terminu miesięcznego zgodnego z art. 130 § 2 k.p.c. z powodu wskazania, że adres brytyjski powoda jest tylko adresem korespondencyjnym. A contrario uznano, że adres polski powoda jest adresem zamieszkania.

Zarządzenie o zwrocie pozwu z dnia 19 października 2020r. wydane zostało w oparciu o ustalenie, że powód wprowadził usunął braki formalne pozwu, natomiast nie uiszczył opłaty, co wynikało z notatki służbowej z dnia 14 września 2020r. (k.11) Odpis zarządzenia został doręczony powodowi w dniu 27 października 2020r. Powód skontaktował się telefonicznie z Sekretariatem Wydziału Cywilnego w dniu 2 listopada 2020r. i poinformował, że 14 września 2020r. uiszczył opłatę od pozwu. Po ustaleniu w systemie okazało się, że w dniu 14 września 2020 r. powód faktycznie uiszczył opłatę sądową od pozwu w prawidłowej wysokości 1.250,00 zł. Pismem z dnia 10 grudnia 2020r. powód wniósł o wpisanie sprawy pod nową sygnaturę akt i fizyczne niezwracanie pozwu, nie złożył jednak zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu. Z uwagi na powyższe stanowisko powoda i brak zaskarżenia przedmiot. Tym samym doszło do zakreślenia dotychczasowej sygnatury akt oraz zarejestrowania sprawy pod nową sygnaturą.

Zgodnie z art. 130 § 2 k.c. po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu. Mając na uwadze, że doszło do uprawomocnienia się zarządzenia z dnia 19 października 2020r. w przedmiocie zwrotu pozwu, stwierdzić należało, że pozew złożony do tut. Sądu w dniu 13 sierpnia 2020 r. nie wywołał żadnych skutków prawnych, a więc nie przerwał biegu przedawnienia roszczenia o zachówek.

Oceniając zasadność podniesionego przez pozwaną zarzutu przedawnienia Sąd Rejonowy odwołał się do przepisu art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego.

W ocenie Sądu Rejonowego, który odwołał się także do orzecznictwa sądów powszechnych, uwzględnienie zarzutu przedawnienia może być uznane za naruszające art. 5 k.c. tylko wówczas, gdy przekroczenie terminu przedawnienia jest niewielkie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CSK 611/12, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2005 r., II UK 203/04, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 sierpnia 2015 r., I ACa 1961/14). Na gruncie przedmiotowej sprawy Sąd I instancji uznał, że do przedawnienia roszczenia nie doszło wskutek opieszałości czy beczynności powoda. Oddalenie powództwa wyłącznie z uwagi na okoliczność, że powód, będąc osobą bez wykształcenia prawniczego, który w istocie uzupełnił w ustawowym terminie zarówno braki formalne jak i fiskalne pozwu, nie złożył zażalenia na zarządzenie o zwrocie pozwu, a zamiast tego wystąpił z wnioskiem o ponowne zarejestrowanie sprawy pod nową sygnaturą akt i niezwracanie pozwu, doprowadziłoby do pokrzywdzenia powoda. Powód wykazał się wymaganą starannością, wnosząc pozew w terminie. Za zastosowaniem art. 5 k.c. przemawia również to, że powód zanim zdecydował się na wystąpienie z roszczeniem, wezwał pozwaną do dobrowolnej zapłaty dochodzonej kwoty (k. 5), przy czym wezwanie okazało się bezskuteczne. Zdaniem Sądu uwzględnienie zarzutu przedawnienia w tym konkretnym wypadku, mając na uwadze, że powód w istocie uzupełnił braki formalne i fiskalne pozwu w ustawowym terminie, doprowadziłoby do wydania niesprawiedliwego wyroku.

Ponadto nie sposób było nie wziąć pod uwagę okoliczności, że powód przebywa w Wielkiej Brytanii i z tego powodu ma ograniczone możliwości uzyskania fachowej pomocy prawnej czy nawet informacji co do czynności procesowych. W czasie panującej wówczas pandemii Covid-19 istniały poważne ograniczenia w poruszaniu się nie tylko między państwami ale również w granicach państw. Istniały również ograniczenia w działaniu instytucji, jako, że wielu zarażonych pracowników poddawanych było izolacji lub kwarantannie. Sytuacja ta dotyczyła również sądów. Z powyższych powodów uwzględnienie zarzutu przedawnienia naruszałoby treść art. 5 k.c.

Dodatkowo Sąd I instancji wskazał, że w sprawie o bardzo zbliżonym stanie faktycznym o sygn. akt I C 239/19 Sąd Rejonowy w Inowrocławiu uwzględnił powództwo co do zasady, a Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił apelację wyrokiem z 18 czerwca 2020r. (II Ca 376/20).

Apelację od wyroku wniosła pozwana, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych pozostających w sprzeczności z zebrany materiał dowodowy poprzez przyjęcie, że nie doszło do przedawnienia roszczenia wskutek opieszałości czy beczynności powoda a on sam wykazał się wymagalną starannością, podczas gdy złożył on obarczony brakami formalnymi pozew w ostatnim dniu terminu biegu przedawnienia, nie podejmując przez prawie 5 lat od wezwania pozwanej do zapłaty jakichkolwiek działań mających na celu dochodzenie roszczenia, nie uzupełnił braków formalnych w terminie, nie zaskarżył zarządzenia o zwrocie pozwu i wniósł ostatecznie o wpisanie sprawy pod nowy numer w terminie prawie dwóch miesięcy od daty doręczenia zarządzenia o zwrocie pozwu, poprzez przyjęcie, że powód uzupełnił braki formalne i fiskalne pozwu podczas gdy w aktach sprawy brak jest zwrotnego poświadczenia odbioru pozwalającego na prawidłowe ustalenia w tym zakresie a opłatę uiszczył już po nadaniu pisma w przedmiocie uzupełnienia braków formalnych, nadto poprzez przyjęcie, że pozwana podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia uczyniła ze swojego prawa użytek pozostający w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współzycia społecznego, podczas gdy tylko i wyłącznie działania powoda doprowadziły do przedawnienia roszczenia.

W ocenie skarżącej powyższe skutkuje naruszeniem art. 5 k.c. poprzez jego zastosowanie przez Sąd Rejonowy, gdy tymczasem to zachowanie powoda pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego.

Domagała się pozwana zamiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa oraz zasądzenia na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jako oczywiście bezzasadna podlegała oddaleniu.

Gdy zważy się na treść zarzutów wskazujących na błędne ustalenia stanu faktycznego z zebrany materiał dowodowy, to Sąd Okręgowy jako sąd meriti ponownie dokona tych ustaleń, w oparciu o akta sprawy. I tak pozew wniesiony osobiście przez powoda wpłynął do biura podawczego Sądu Rejonowego w dniu 13 sierpnia 2020r., a zatem w tej dacie roszczenie nie było przedawnione, wobec treści art. 1007§2 k.c.

Następnie po wpisaniu sprawy do wykazu OZ/ adres do korespondencji w Wielkiej Brytanii, co wynikało z pozwu/, Przewodniczący zarządzeniem z dnia 21 sierpnia 2020r., wykonanym tego samego dnia, wezwał powoda do uzupełnienia braków formalnych szczegółowo wymienionych w zarządzeniu oraz braków fiskalnych poprzez uiszczenie opłaty od pozwu w kwocie 1250 zł- wszystko w terminie 7 dni pod rygorem zwrotu pozwu. Powód braki formalne uzupełnił, nadając przesyłkę poleconą w Wielkiej Brytanii, przy czym na piśmie przewodnim jest data 10 września 2020r. zaś przesyłka wpłynęła do biura podawczego w dniu 15 września 2020r. / k. 18 akt/.

W tym miejscu Sąd Okręgowy wskazuje, że nie ma możliwości odczytu daty nadania tej przesyłki, także ustalenia po numerze przesyłki nie odniosły pozytywnego skutku.

Przewodniczący wydając w dniu 19 października 2020r. zarządzenie o zwrocie pozwu tylko i wyłącznie z powodu nieuiszczenia opłaty sądowej kierował się treścią notatki służbowej z dnia 14 września 2020r. , z której wynikało, że od 13 sierpnia 2020r. do dnia 14 września 2020r. opłata sądowa nie została uiszczona.

W tym miejscu Sąd Okręgowy wskazuje, rzeczą Przewodniczącego było sprawdzenie prawdziwości treści notatki, skoro zarządzenie zostało podjęte po upływie ponad miesiąca od daty jej sporządzenia , zaś powód uiścił opłatę od pozwu już w dacie 14 września 2020r. Jest to okoliczność niesporna / k. 21 i 22 akt sprawy/.

Pozwana zarzuca w apelacji ,że brak jest w aktach sprawy zwrotnego poświadczenia odbioru przez powoda zarządzenia z dnia 21 sierpnia 2020r., stąd niemożliwym jest prawidłowe ustalenie, czy braki uzupełnione zostały w terminie.

Sąd Okręgowy dostrzega rzeczywiście w aktach sprawy brak takiego dowodu, ale treść zarządzenia z dnia 19 października 2020r. jest wystarczająca dla przyjęcia, że braki formalne zostały uzupełnione w terminie , czego potwierdzeniem jest przepis art. 130 [1 a] §2 k.p.c. Sąd Rejonowy zresztą dokonując zwrotu pozwu , przyjął jedynie brak opłaty.

W ocenie Sądu Okręgowego , skoro list polecony wpłynął do Sądu w dniu 15 września 2020r., pismo powód sporządził w dniu 10 września 2020r., a opłatę od pozwu uiścił w dniu 14 września 2020r., uprawnionym będzie przyjęcie, że i brak fiskalny poprzez uiszczenie opłaty od pozwu został uzupełniony w terminie.

Wadliwe działania Sądu Rejonowego w tym zakresie, począwszy od braku dołączenia do akt sprawy dowodu doręczenia zarządzenia z dnia 21 sierpnia 2020r. poprzez bezprzedmiotowe wydanie zarządzenia o zwrocie pozwu bez ponownego sprawdzenia uiszczenia opłaty sądowej nie mogą obciążać strony, działającej samodzielnie , bez profesjonalnego pełnomocnika. Dodatkowo, na co trafnie zwrócił uwagę pełnomocnik powoda, Sąd I instancji wykazał się znaczną niekonsekwencją , zakreślając powodowi 7- dniowy termin do uzupełnienia braków formalnych i jednocześnie podejmując czynności do doręczenia przesyłki do Wielkiej Brytanii / sprawa wpisana do OZ/.

Co więcej, w ocenie Sądu Okręgowego, kierując się treścią zarządzenia o zwrocie pozwu, skoro braki formalne zostały uzupełnione w terminie, to należałoby rozważyć , czy wobec uiszczenia opłaty od pozwu w dniu 14 września 2020r. , były w ogóle podstawy do wydania zarządzenia o zwrocie pozwu i czy w tym przypadku nie powinien mieć zastosowanie przepis art. 130 [1a] §3 zd.2 k.p.c.

Sąd Okręgowy ma świadomość ,że zarządzenie o zwrocie pozwu podlegające zaskarżeniu nie może podlegać kontroli instancyjnej, wobec jednoznacznego brzmienia art. 380 k.p.c. , nie mniej dla oceny zasadności zarzutów apelacji, w tym naruszenia art. 5 k.c. poprzez jego zastosowanie, analiza czynności Sądu Rejonowego była konieczna. Analizy dokonał przy tym Sąd kierując się tylko treścią zarządzenia o zwrocie pozwu.

Wobec tego Sąd Okręgowy nie podziela zarzutów apelacji pozwanej w tym zakresie , przyjmując wniesienie pozwu w terminie przewidzianym w art. 1007 §2 k.c. i uzupełnienie braków formalnych i fiskalnych pozwu w terminie.

Nie ma też racji skarżąca co do naruszenia przepisu art. 5 k.c. poprzez jego zastosowanie i uznanie zachowania pozwanej za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Oczywiście, dłużnikowi zawsze wolno się bronić poprzez podniesienie zarzutu przedawnienia, ale w okolicznościach rozpoznawanej sprawy jest to rzeczywiście nadużycie przysługującego jej prawa . Poza przywołanymi wcześniej szczegółowymi ustaleniami faktycznymi i rozważaniami prawnymi poczynionymi przez Sąd Odwoławczy nie można nie dostrzec tego, że powód wzywał już pozwaną o zapłatę zachowku, czego dowodem jest pismo z dnia z dnia 15 grudnia 2015r. Pozwana przy tym nie zaprzeczyła ,że pismo to otrzymała .

Pozwana czyniąc zarzut, że powód przez pięć lat nie podjął kroków prawnych nie dostrzega tego, a co ma istotne znaczenie z punktu widzenia dochodzenia roszczeń przez powoda, że oboje są rodzeństwem. Wobec istniejącego pokrewieństwa , bardzo często , co Sądowi Okręgowemu wiadomym jest z innych spraw o zachówek , uprawnieni

oczekują na działania zobowiązanych do zachowku, decydując się na wniesienie pozwu tuż przed upływem terminu przedawnienia, i z taką sytuacją mamy do czynienia w sprawie rozpoznawanej.

W ocenie Sądu Okręgowego działania powoda wskazują na to, że chciał on uniknąć kierowania sprawy do sądu, zaś zarzut przedawnienia roszczenia zgłoszony przez pozwaną rzeczywiście uznać należy za niezgodny z zasadami współżycia społecznego. Nie ma to jednak znaczenia, bowiem roszczenie powoda nie uległo przedawnieniu/ por. uzasadnienie Sądu Okręgowego do sprawy II Ca 376/20/.

Wobec powyższego apelacja pozwanej podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

Sędzia Irena Dobosiewicz